

КАЗАКСТАННЫҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

ШЫҒАРМАШЫЛ ҰСТАЗ ЗАМАН ТАЛАБЫ

2025 ЖЫЛ

9 786017 046202

Мазмұны

Айтуарова Нұрпаты Мирзабековна.....	4
Қуанышбек Қатира Жұмабекқызы.....	6
Бийжігітова Ақжарқын Мұхиддинқызы.....	8
Бұстанова Рисгүл Махмұдовна.....	10
Ералина Асем Оркеновна.....	12
Қалымбетова Гүлвира Өмірбекқызы.....	14
Амангелді Ақбота Батырханқызы.....	16
Тұраева Дина Абдрашовна.....	18
Паизова Гульзада Сапаровна.....	20
Гүлиева Фарида Байзадаевна.....	22
Абдуллаева Нурджамал Есиргеповна.....	24
Насирова Баян Шамситдиновна.....	26
Паизова Лаззат Абдугапфаровна.....	28
Токбергенова Сауле Тастанбековна.....	30
Урқинбаева Салима Ақназаровна.....	32
Дүйсенова Гүлшинар Бактыбековна.....	34
Урынғалиева Гүлбаршин Шинбаевна.....	36
Баимбетова Жадра Исламхановна.....	38
Кемелбекова Сабира Рахмановна.....	40
Садыбекова Жадра Меирбековна.....	42
Мұсабекова Сапаркүл Алшоразовна.....	44
Сегізбай Арайлым Рүстемқызы.....	46
Сұлтанмахмұдова Қарлығаш Сұлтанмахмұдқызы.....	48
Оспанова Газиза Шерисовна.....	50
Әлімтайқызы Жансая.....	52
Саргинбаева Нағима Төлегеновна.....	54
Нысанбаева Улмекен Қожатаевна.....	56
Танатова Сандұғаш Утегеновна.....	58
Тенизбекова Жанаркүл Келеровна.....	60
Есмұрзаев Ерлан Жаманбалаевич.....	62
Тілеубаева Алтын Тастанбековна.....	64
Сералиева Сағадат Шалабааевна.....	66
Елеуова Дана Узбековна.....	68
Кошанова Майрамгүл Муканғалиқызы.....	70
Байғандиева Нұржамал Агилшиновна.....	72
Айтжанова Шолпан Курманказықызы.....	74
Моминтаева Ирина Анатольевна.....	76
Кудайбергенова Айсұлу Махсұтовна.....	78
Моминова Наргиза Бахтияровна.....	80
Касимбаева Севара Батирваевна.....	82
Ибрагимжанова Сабохат Шамшиматовна.....	84
Юлдашева Ирода Мамұржановна.....	86
Тұрабаева Наргиза Сұлтанбаевна.....	88
Сұлтаналиева Жанна Кудайбергеновна.....	90
Абдухаликова Анара Икматовна.....	92
Қалтұрсунова Ақмарал Шакирбековна.....	94
Түргүнбаева Гүлдана Касимовна.....	96

Мамбетова Гульдана Илесовна.....	98
Осуббаева Хувайда Назарматовна.....	100
Мадикаримова Шахноза Бахадиловна.....	102
Асханова Мадина Мирхайдаровна.....	104
Амондиева Улболсын Жолдасхановна.....	106
Шарилова Дина Оралбаевна.....	108
Муталиева Лаззат Киназбековна.....	110
Абдикаликова Динара Куздикбаевна.....	112
Абдуллаева Гүлнур Алмасбековна.....	114
Алимбердиева Катирә Сапаровна.....	116
Канысова Аяғоз Сапарбековна.....	118
Займаханбетова Мейрамкул Танирбердиевна.....	120
Сейсембиева Бибигүл Койшиевна.....	122
Канысова Бакытгүл Ермаханбетовна.....	124
Дуленова Айнуր Умирзаковна.....	126
Худайбердиева Фаридә Юлдашевна.....	128
Молдаәлі Асылзат Дастанқызы.....	130
Джамашова Гүлнур Аблахатовна.....	132
Шахатов Дилшад Тойчибаевич.....	134
Бабатаева Дилноза Сайдахметовна.....	136
Қуандықова Зайра Барлыбаевна.....	138
Қолдыбаева Жансая Тойшыбекқызы.....	140
Тирназарова Азиза Бахронкуловна.....	142
Алимбекова Дияна Абдинабиевна.....	144
Құмабекова Гүларшын Әлішерқызы.....	146
Тажиев Дастан Серикович.....	148
Турдалиева Умида Сайдалиевна.....	150
Қадирқұлова Сарвиназ Алимжановна.....	152
Зұлтықаров Нуржан Амангельдиевич.....	154
Сейлбекова Аманқұл Сейтнасировна.....	156
Құлжумұрова Бибағар Омаровна.....	158
Ермекова Қарлығаш Тічбековна.....	160
Абай Ақжарқын Алтынбекқызы.....	162
Елеусизова Айбел Қуатбековна.....	164
Бүлегенова Улжан Шералиевна.....	166
Шонтабаева Ағархан Беглеровна.....	168
Шайдахметова Айнуր Нурбаевна.....	170
Хүнісбай Жанар Бақтиярқызы.....	172
Пратова Ирада Захиджановна.....	174
Пратова Матлюба Ниязқұловна.....	176
Есбергенова Гүлзада Құлтайқызы.....	178
Айдағара Қарлығаш Амангелдіқызы.....	180
Сейлбекова Толғанай Нурмановна.....	182
Қасымбекова Қазына Тұрсынхановна.....	184
Тойлыбай Ақнұр Бақытқызы.....	186
Мамирова Мадина Ирисбековна.....	188
Қозытай Гүлдерайым Байшорақызы.....	190
Бұрханова Мұяссар Абдихаликовна.....	192
Тажиева Барна Худайбергеновна.....	194

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту әдістері

Турдалиева Умида Сайдалиевна,
«Жылданбүзгін» ЖББМ КММ
бастауыш сынып мұғалімі,
Түркістан облысы, Төлеби ауданы.

Сыни тұрғыдан ойлау — адамның ақпаратты талдап, бағалап, негізделген шешімдер қабылдау қабілетін дамытуға бағытталған маңызды дағды. Бұл дағды оқушыларға тек білім алуға ғана емес, оларды өмірдегі қиын жағдайлардан дұрыс жол таңдау қабілетін де береді. Сыни тұрғыдан ойлау оқушыларды өз пікірін қалыптастыруға, дәлелдер келтіруге және көзқарастарын қорғай білуге үйретеді. Бастауыш сыныпта сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады.

Дебаттар — сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың өте тиімді әдісі. Бұл әдіс арқылы оқушылар өз көзқарастарын білдіріп, қарсы пікірлерді тыңдай отырып, өзінің пікірлерін қорғауды үйренеді. Мұғалім оқушыларға қызықты әрі өзекті тақырыптарды ұсынады. Тақырыптар қарама-қайшы пікірлер туғызатындай болуы керек, мысалы, «Теледидар баланың дамуына пайда әкеледі ме?» немесе «Кітап оқу немесе интернетте отыру: қайсысы тиімді?». Оқушыларды екі топқа бөліп, әр топқа бір пікірді қорғауды тапсырады. Олар аргументтер мен дәлелдер жинап, өз көзқарастарын қорғауға тырысады. Пікірталас соңында мұғалім әр оқушының айтқан сөздеріне және дәлелдеріне кері байланыс беріп, оларды сыни тұрғыдан бағалауға үйретеді.

Бұл әдіс балаларға сұрақтар қою арқылы бір мәселенің себептерін тереңірек түсінуге көмектеседі. Оқушы бір нәрсеге жауап бергенде, мұғалім «Неіктен?» немесе «Не себепті?» деген сұрақтарды қою арқылы жауапты кеңейтуге шақырады.

Оқушыларға табиғаттағы экологиялық проблемалар туралы тақырып беріледі. Бірінші сұрақ: «Не себепті табиғат ластануда?». Оқушы жауап береді, содан кейін «Неіктен?» деген сұрақ арқылы ол өз пікірін тереңірек ойлауға итермеледі. Бұл әдіс оқушының кез келген

мәселеге тереңірек үңілуіне мүмкіндік береді және ол тек фактілерге ғана емес, жағдайлардың себептері мен салдарына да назар аударады.

Минг шабуыл — бұл сыни тұрғыдан ойлауды дамытатын, ақпаратты еркін әрі жылдам жинау әдісі. Бұл әдіс оқушыларды шығармашылықпен ойлауға және әртүрлі пікірлерді талқылауға баулиды. Мұғалім тақырыпты береді, мысалы, «Жердің экологиялық жағдайы». Оқушыларға осы тақырып бойынша бірнеше минут ішінде мүмкіндігінше көп ойларды ұсыну ұсынылады. Барлық идеялар жазылып, кейіннен талқыланады. Минг шабуыл шығармашылық ойлау мен жаңа идеяларды табуға ықпал етеді, сонымен қатар балаларды бір-бірінің пікірін құрметтеуге, тыңдауға үйретеді.

Проблемалық оқыту — бұл оқушыларға белгілі бір мәселе қойып, оны шешу үшін қажетті білім мен дағдыларды өз бетімен іздеуге мүмкіндік береді.

Оқушыларға «Жолдағы қауіпсіздік» тақырыбы беріледі. Оларға жол қозғалысы ережелерін бұзудың салдарын көрсету үшін әртүрлі жағдайлар қойылады. Оқушылар осы проблеманы талдап, шешім табуы керек. Бұл әдіс сыни тұрғыдан ойлауды дамытады, себебі оқушылар проблеманы шешу жолында ақпаратты тексеріп, өз көзқарастарын негіздеуге мәжбүр болады.

Кейс-стади әдісі нақты өмірлік жағдайларды талдауға негізделген. Оқушыларға нақты немесе гипотетикалық ситуация беріледі, олар оны зерттеп, шешім қабылдауы тиіс. Мұғалім оқушыларға гипотетикалық оқиға береді, мысалы, мектепте жаңа ереже енгізу. Оқушылар осы ереженің пайдасы мен зиянын талқылап, өз шешімін ұсынады. Бұл әдіс оқушыларды нақты өмірдегі проблемаларды шешуге үйретеді, олардың сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытады.

Ақпараттық карталар, немесе ментальді карталар — ойлау үдерісін визуалды түрде жеткізудің әдісі. Оқушыларға негізгі идеяны жазып, оған байланысты әртүрлі ойларды қосу арқылы жасалады. Оқушылар «Қазақстан тарихы» пәні бойынша ақпараттық карта жасайды. Мысалы, «Тәуелсіздік» деп аталатын негізгі идеяны, мысалы, «Әуелсіздік» деп аталатын оған қатысты оқиғалар мен фактілерді қосады. Бұл әдіс оқушылардың ойлауын ұйымдастырады, оларды сыни тұрғыдан жүйелі және ойлауға және әртүрлі идеяларды ұсынуға үйретеді.

Бұл әдіс оқушыларды тез әрі қысқаша жазуға мәжбүр етеді. Олар бір минут ішінде берілген тақырып бойынша эссе жазып, өз ойларын қалыптастырады. Мұғалім оқушыларға «Білімдегі экологиялық дағдарыстың себебі» тақырыбын береді. Оқушылар бір минут ішінде жазып, өз пікірлерін білдіреді. Бұл әдіс оқушылардың тез ойлап, маңызды мәліметтерді есте сақтауға көмектеседі. Сонымен қатар, оқушының шектеулі болуы ойды қысқа әрі нақты жасауға үйретеді.

Рөлдік ойындар — оқушыларға нақты рөлдер тағайындап, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуға көмектесетін әдіс. Оқушылар екі топқа бөлініп, бір-біріне қарсы пікірлер білдіреді. Әр топ экологияны қорғаушыларды, ал екінші топ экологияға зиян келтірушілерді бейнелейді. Олар өз көзқарастарын дәлелдеп, пікір топтың пікірін сынға алады. Рөлдік ойындар балаларды әртүрлі көзқарастарды қабылдауға үйретеді, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын арттырады және олардың қарым-қатынас дағдыларын жетілдіреді.

Сини тұрғыдан ойлауды дамыту үшін
мәдениеттік дилемаларды талдау да маңызды әдіс
болып табылады. Оқушыларды этикалық
жағдайлар мен моральдық таңдаулар бойынша
таласқа шақыру, оларды әртүрлі тұрғыдан
қарау және шешім қабылдаудың нәтижелерін
талдауға мүмкіндік береді. Оқушыларға «Егер
адам ауыр сырқат болса және өмірі үшін бір
нәрсе қажет болса, оның өмірін сақтау үшін
басқа адамның өмірін құрбан ету дұрыс па?»
деген тақырып бойынша пікірталас
жүргізілуге мүмкіндік береді. Мұғалім әртүрлі пікірлер мен
жауаптарды келтіруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс
оқушыларға адамгершілік, мораль және этика
құндылықтарын ойлануға, өз көзқарастарын
жасауға мүмкіндік береді. Сонымен
бірге, олар әртүрлі көзқарастарды тыңдай
отырып, өз пікірін дәлелдеу дағдысын дамытуға

Граммалар мен карталарды пайдалану

оқушылардың ойлау құрылымын ұйымдастыруға көмектеседі. Бұл әдіс оқушыларға материалды құрылымды түрде көріп, ойларын жүйелеуге мүмкіндік береді. Оқушыларға «Ежелгі Мысыр мәдениеті» туралы тақырып беріледі. Олар негізгі тұжырымдарды анықтап, олардың өзара байланысын карталар арқылы көрсетуі керек. Мысалы, «Мысыр пирамидаларының тарихы» тақырыбы бойынша ой карта құрастырады. Бұл әдіс оқушылардың ойларын жүйелі түрде ұйымдастыруға және өз пікірлерін тиімді түрде көрсетуге көмектеседі. Олар түрлі идеяларды байланыстырып, дұрыс қорытындылар жасауға үйренеді.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін оқушылардан пікірлер мен ұсыныстар жазуды сұрау да тиімді әдіс. Бұл олардың өз ойларын жазбаша түрде жеткізуге және пікірлерін нақты әрі дәл айтуға көмектеседі. Оқушылар оқыған мәтін немесе оқиға бойынша өз пікірін жазуы тиіс. Мысалы, «Бірінші дүниежүзілік соғыстың адамзатқа тигізген әсері» туралы рефлексия жазу тапсырмасы беріледі. Оқушылар өз көзқарасын және тұжырымдарын негіздеп жазады. Бұл әдіс оқушылардың жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, олардың аргументтерін жүйелі түрде құруға және ойларын тереңірек талдауға мүмкіндік береді.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін алдыңғы сабақтардан алған білімді қайта қарап, оны жаңа біліммен байланыстыру әдісі өте тиімді. Оқушыларды бұрынғы материалды еске түсіруге және оны жаңа контексте қолдануға үйрету олардың сыни ойлау дағдыларын арттырады. Мұғалім оқушыларға өткен сабақтардан алған білімдерін пайдаланып, жаңа тақырыпты шешуге мүмкіндік береді. Мысалы, геометриядан өткен ұғымдарды қолдана отырып, күрделі есептерді шығару тапсырмасы беріледі. Бұл әдіс оқушылардың бұрынғы білімдерін тереңірек түсінуге, жаңа ақпаратпен біріктіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, олар мәселелерді шешуде өз білімін пайдалануға үйренеді.

Жобалық оқыту әдісі сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуда ерекше орын алады. Бұл әдіс оқушыларға ұзақ уақыт бойы өз бетінше зерттеу жүргізуге, мәселелерді шешуге, нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Оқушыларға экологиялық жобаны жасау тапсырмасы беріледі, мысалы, «Таза ауа үшін не істеуіміз керек?» тақырыбы бойынша зерттеу жүргізу. Оқушылар проблеманы анықтап, шешімдер ұсынуы керек, сондай-ақ өздерінің ұсыныстарын қорғауы тиіс.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

ДИПЛОМ

I дәрежелі

Республика көлемінде ұйымдастырылған
«ШЫҒАРМАШЫЛ ҰСТАЗ - ЗАМАН ТАЛАБЫ» жобасында жұмысы үздік
деп танылып, жоба жеңімпазы атанғаны үшін

Турдалиева Умида Сайдалиевна

марапатталады

Қазақстанның педагогикалық
академиясының президенті
Ж.ТӨЛТЕБАЙ

«Мектеп» журналының
бас редакторы

А. ӘБДІКАДЫРҚЫЗЫ

Тіркеу № 084

2025

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

Сертификат

Қазақстанның педагогикалық академиясы және республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық "Мектеп" журналы атынан жас ұрпаққа сапалы білім, саналы тәрбие берудегі игілікті істері, оқытудағы біліктілігі мен жоғары ұйымдастырушылық қабілеті үшін

Турдалиева Умида Сайдалиевна
марапатталады

2025

Тіркеу № **084**

Турдалиева
Умида
Сайдалиевна

2025 ЖЫЛ

КУӘЛІК
№ 083

Қазақстан Республикасының білім
саласына үлес қосқан еңбегі үшін
Қазақстанның педагогикалық академиясы
арнайы құрылған комиссиясының
2025 жылдың 24 қаңтар,
№081 шешіміне сәйкес
“ШЫҒАРМАШЫЛЫ ҰСТАЗ”
төсбелгісімен марапатталғаны
туралы осы куәлік берілді.

Қазақстанның педагогикалық
академиясының президенті.

Бас редактор:

ТОҒТЕБАЙ Ж.Қ.